

Preromantismus

- vzniká v 2. pol. 18. st.
- spojuje prvky klasicismu, osvícenství i následného romantismu - je tu cit i rozum, důležitou součástí života je věda a poznání
- velmi výrazný v Německu - Johann Wolfgang Goethe, Friedrich Schiller (divadelní hry), Johann Gottfried Herder (sbíral lidovou slovesnost)
- ovlivnil naše národní obrození

Romantismus

- konec 18., počátek 19. st.
- do popředí jedinec, jeho city a vnitřní život, příroda
- málo děje
- poprvé naznačuje podobu moderní lit. – každý píše, co a jak to cítí

nejčastější motivy:

- neopřetovaná láska, trápící se zamilovaný člověk
- osamocený jedinec, popř. jedinec stojící na okraji společnosti (loupežník)
- zájem o slavnou minulost
- boj proti zažitým společenským pořádkům, vzdor, boj za svobodu, utrpení pokořených
- mírumilovná příroda je kontrastem k prožitku hrdiny, bouřlivá příroda odrazem jeho prožitku

zajímavost: muž chce odvést ženu, kterou miluje, od rodiny, žena ctí manželství, raději se vzdává lásky

nové žánry

- sběr a nápodoba lidové slovesnosti (jako zdroj nejčistšího srdce) – písně, pohádky, pověsti, balady... – je povýšena na uměleckou lit.
- román v dopisech, román ve verších, poema (básnická povídka)

Anglie:

- historie, dobrodružství, příroda
např. **Walter Scott - IVANHOE** (podklad pro Robina Hooda)
- poezie
George G. Byron, John Keats, P. B. Shelley

Německo

- pohádky
např. **bratři Grimmové** (lidové pohádky)
E. T. A. Hoffmann (autorská pohádka - také „Louskáček a myší král“)
Wilhelm Hauff (autorská pohádka – Karavana, „Strašidla ze Spessartu“)

Johann Wolfgang Goethe (1749 - 1832)

- velikán německé literatury, velmi uznávaný už za života, za zásluhy povýšen do šlechtického stavu

- básník, prozaik, dramatik, historik umění a umělecký kritik, právník a politik, vědec (tzv. renesanční člověk = měl rozsáhlé znalosti z mnoha oborů - mineralogie, meteorologie, anatomie, geologie...; učinil několik objevů, které popsal ve svých dílech).
- přátelství s Johannem Gottfriedem Herderem (sběratel lidové slovesnosti – vliv na G. poezii a balady)
- obdiv Shakespeara, antické literatury
- navštěvoval Čechy (západočeská lázeňská místa – léčil se a vědecky pracoval, sbíral také minerály, které pak daroval českému Národnímu muzeu)
- přítel Schillera, působili spolu ve Výmaru, tvořili zde např. balady
- v pozdějším věku romantické období překoná

dílo:

dramata – Götz z Berlichingenu (shakespearovský styl), Ifigenie na Tauridě (antické téma)

poezie

balady - např. Král duchů, Čarodějův učeň

román v dopisech – Utrpení mladého Werthera

- autobiografické prvky

- vyvolalo obrovskou vlnu módy – mladí lidé se s hrdinou ztotožňovali, chodili oblíkaní jako on, páchali sebevraždy jako on

- knihou získal velkou slávu, ale na stará kolena se od ní distancoval

vrcholné dílo (není romantismus): **Faust**

Friedrich Schiller (1759 – 1805)

- druhý německý velikán, básník a dramatik, ceněný za života, povýšen do šlechtického stavu
- na rozdíl od Goetha pocházel ze skromných poměrů, v mládí prožil vojenskou výchovu (dril a naprostá kázeň), která ho velmi odrazovala, toužil po svobodě, začal psát (zákaz publikování, útěk), krátce se živil jako novinář, pak profesorem pro světové dějiny na univerzitě v Jeně, 1794 zde potkává Goetha, spolu odjíždí do Výmaru – vrchol tvorby

dílo:

drama Loupežníci (klasické prvky romantismu – nenaplněná láska, lidé na okraji společnosti, příroda, vzdor...)

Úklady a láska (láska x intriky)

Don Carlos (boj za nezávislost)

Trilogie o Valdštejnovi, Marie Stuartovna, Panna Orleánská, Vilém Tell

poezie – např. Óda na radost (zhudebnil Beethoven, dnes hymna Evropské unie)

balady – nádherné, ale složité, např. Polykratův prsten

Heinrich Heine – poezie

„NĚMECKO. ZIMNÍ POHÁDKA“ – podobné Havlíčkovi Borovskému – vtíp, satira a kritika

- romantismus s prvky realismu

Francie

George Sandová - ovlivnila Němcovou

Victor Hugo CHRÁM MATKY BOŽÍ V PAŘÍŽI
UBOŽÁCI (BÍDNÍCI)

Literatura tzv. nesvobodných národů:

poezie

Polsko - Adam Mickiewicz, Julius Slowacki

Ukrajina - Taras Ševčenko

Maďarsko - Sándor Petöfi

Rusko - M. J. Lermontov

Alexandr Sergejevič Puškin (1799 –1837)

- básník a dramatik, považován za zakladatele moderní ruské lit.

- ač vzdělaný šlechtic, angažoval se v revolučním hnutí (následovalo vyhnanství), později úředníkem ministerstva zahraničí

- romanticky žil, romanticky zemřel – zastřelen při souboji s pistolemi s milencem své ženy

dílo:

z velké části zpracováno do podoby opery

lyrická poezie

dramata – např. Boris Godunov, Rusalka

pohádky - např. Pohádka o rybáři a rybce, O zlatém kohoutkovi

povídky (novely) - např. Piková dáma, Kapitánská dcerka

poemy – např. Ruslan a Ludmila, Kavkazský zajatec, Měděný jezdec

román ve verších – Evžen Oněgin

- zavádí typ zbytečného člověka

N. V. Gogol - povídky, drama (komedie): REVIZOR, ŽENITBA

- romantismus s prvky realismu

Sev. Amerika

- James Fenimore Cooper - dobrodružství

- H. W. Longfellow PÍSEŇ O HIAWATHOVI (o indiánech)

Edgar Allan Poe (1809 – 1849)

- básník, prozaik, literární teoretik, autor fantastických, mystických a hororových příběhů, zakladatelem detektivního žánru a moderní poezie

- básník s přechodem k symbolismu, impresionismu, surrealismu, s prvky realismu

- mistrovsky zachytil duševní stav hrdinů, dokázal ve čtenáři vyvolat předem promyšlenou impresi (většinou strachu nebo hnusu, ale i humoru a překvapení)

- rodiče kočovní herci, otec alkoholik, matka brzy zemřela, Edgar skončil v sirotčinci (ve třech letech), ujala se ho rodina *Allanů*, velkoobchodníků s tabákem; podle ní převzal své prostřední jméno

- byl vysoce inteligentní, s logickým myšlením, ale prudký a divoký, neklidná osobnost, nenalézá uspokojení ve vztazích ani společenské činnosti, znesváří se se všemi blízkými, kteří by mu mohli pomoci

- drogy a alkohol ho provází celý život – žije takřka nepřetržitě v bídě a s hráčskými dluhy

- po prvním literárním úspěchu (hlavní cena v soutěži jedněch novin) se stává novinářem

- 1845 zveřejňuje Havrana, zažívá krátkodobou slávu, ale drogy, alkohol a dluhy ho opět uvrhají do bída

- ovlivnil řadu následovníků (A. C. Doyle, Jules Verne, fr. prokletí básníci, Dostojevský, Rowlingová, Bradbury...)
- mnohá z jeho děl byla zdramatizována, zfilmována a převedena do komiksové podoby

dílo:

poezie - např. HAVRAN

- vrcholná báseň - baladická, ohromil veřejnost

esej „Filosofie básnické skladby“ – vysvětluje, jak psal Havrana (musí být smrt, mladá dívka...)

povídky (velké množství - 80) – detektivní, sci-fi, mystické, hororové, tzv. gotické (Jáma a kyvadlo), dobrodružné... (+1 román)

- např. Jáma a kyvadlo, Rukopis nalezený v lahvi, Zlatý brouk, Vraždy v ulici Morgue...